

Corona Take Aways 2.0

מושב הערכה מלמדת בהוראה מקוונת – תוצרי המושב

מנחות המושב: מרי כצמן וסיגל רבינא

בעקבות משבר הקורונה, ההוראה הפכה להוראה מקוונת, וגם אופני ההערכה של הסטודנטים השתנו – הערכות חלופיות מקוונות, שלעיתים דורשות רמות חשיבה גבוהות יותר. הדבר דורש חשיבה מחודשת של צוותי הוראה על שילוב ההערכה בהוראה ובלמידה של הסטודנטים. עלינו לתכנן את ההוראה אחרת, ולהתייחס למיומנויות למידה ולרמות חשיבה, שאולי עסקנו בהן פחות בעבר.

תפיסת המטלות בקורס

מטלות הן כלי של הערכה מעצבת. הן נותנת למנחה הערכה של מצב הסטודנטים בנקודת זמן מסוימת ומעצבות את המשך ההוראה (על מה לחזור? מה לחדד?). המטלות מסייעות גם לסטודנטים לעצב את המשך הלמידה שלהם (במה אני שולט ומה פספסתי? איך לארגן את הזמן שלי? איך אגש למטלה הבאה?). בשיח עם הסטודנטים, אפשר להציג את רכיבי ההערכה כחלק מ**למידה בדיאלוג**: אנחנו מלמדים (תוך דיון), והסטודנטים משיבים באמצעות מטלה ומשקפים את הבנתם. בתגובה, אנחנו ממשבים את המטלה, והדבר מעצב את המשך ההוראה והלמידה. הם משיבים במטלה נוספת, והמשוב ההדדי חוזר עד הבחינה הסופית בקורס, ובמובנים מסוימים עד סיום התואר.

במסמך זה נפרט פעילויות שנוגעות בהערכה, שניתן לעשות במפגשי הנחיה, על מנת להגדיל את ארגז הכלים של המנחה ולגוון את המפגשים. מטרת הפעילויות היא להגדיל את המעורבות והפעילות של הסטודנטים במפגשי הנחיה ובלמידה בכלל, לשפר את הקשר בין המנחה ללומדים ובין הלומדים לבין עצמם, להכין את הסטודנטים לביצוע הנדרש מהם במטלות ובבחינה ולפתח יכולות של מטא-קוגניציה שתורמות ללמידה.

שיקולים בבחירת פעילויות והתאמתן

אנחנו ממליצות **לשקול** כל אחת מהפעילויות, **להעריך** אותן על תרומותיהן ועל חסרונותיהן (עבור הסטודנטים, המנחה והמפגש), **לבחור** באופן מושכל את הפעילות המתאימה לכם, **להתאים** אותה לצרכים שלכם – הקורס שלכם, קבוצת הלימוד שלכם, השלב שלכם בסמסטר, המאפיינים שלכם; ולבסוף – **להריץ** את הפעילות עם הסטודנטים.

בתהליך התאמת הפעילות לצרכים שלכם, כדאי לחשוב על מספר רכיבים:

- **הצומת שבו תשלבו את הפעילות:** המסמך מחלק את הפעילויות בין שלושה צמתים: הכנה למטלות, משוב למטלות, הכנה לבחינה. כמובן שתוכלו לבחור לשלב פעילות בצומת אחר מזה שהצענו.
- **מודוס העבודה:** אפשר שהמנחה יבצע את הפעילות וידגים לכיתה, שהמנחה יבצע תוך דיון עם הסטודנטים, ניתן שהסטודנטים יעבדו בעבודה אישית בפעילות או בעבודה קבוצתית. שתי האפשרויות האחרונות מאפשרות לסטודנטים להיות פעילים יותר, ולפעולה הקבוצתית ישנה תרומה נוספת של יצירת קשר חברתי, עבודה שיתופית, חשיפה לתפיסות שונות ועוד. בשתי האפשרויות הראשונות, למנחה יש מידה רבה יותר של שליטה. ניתן לגוון את המודוס גם במהלך הסמסטר.
- **אופן התייעוד של הפעילות:** ניתן לנהל את הדיון בעל פה, כך שהסטודנטים מתעדים עבור עצמם באופן אישי את עיקרי הדברים, אולם ניתן גם להשתמש בכלים טכנולוגיים לאיסוף התשובות (לוחות שיתופיים כמו פדלט, סקרים כמו מנטימטר או מסמכים שיתופיים כמו Google Docs). לחילופין, המנחה יכול להכין מסמך מסכם של הפעילות.

הצעות לפעילויות הכנה למטלות במפגש ההנחיה

ניתוח שאלה מהמטלה

עבודה בקבוצות, שבה כל קבוצה מקבלת שאלה מהמטלה ומנתחת מה חומר הלימוד הרלוונטי? מה מקורות הידע? מה נדרש לעשות בשאלה? מה תהליך העבודה (פרוצדורה) לפתרון השאלה?

הערכת הפעילות: הפעילות המוצעת תורמת למיומנויות מטא-קוגניציה - הבנייה של תהליך העבודה לקראת מטלה: זיהוי החומר שנדרש למטלה, ואבחנה בינו לבין מה שנדרש בשאלה ממוקדת, מודעות למיומנויות למידה שנדרשות בשאלות שונות.

פעילות שממוקדת בפרוצדורה של מיומנויות למידה

לקראת כל מטלה, כדאי שנבחן האם נדרשת מהם **מיומנות** (ולא חומר) שדורשת חיזוק: לדוגמה, השוואה, יישום, ניתוח מקרה, הפרכת טיעון או הוכחתו ועוד.

שלב א: הדגמה של פתרון שאלה מהסוג שאנו מדגישים.

שלב ב: ניסוח השלבים בדרך הפתרון של שאלה מסוג זה כך שהסטודנטים יוכלו ליישם אותם בשאלות אחרות שדורשות מיומנות זאת. כלומר, כדי שאפשר יהיה להכליל מהדוגמה הפרטית אל הכלל.

הערכת הפעילות: פעילות כזאת מבהירה לסטודנטים את ההבדל בין שליטה בתוכן לבין שליטה במיומנות. בנוסף, לסטודנטים מתחילים, חשוב להבנות "פרוצדורה" או שלבי פעולה עבור מיומנויות למידה שונות. לא כל הסטודנטים מצליחים לזקק ולהפנים את שלבי הפעולה מדוגמה שניתנה במפגש ההנחיה. לבסוף, מכיוון שאופני ההערכה השתנו, הסטודנטים נדרשים למיומנויות למידה חדשות, וכדאי שנקנה ונתרגל אותן במהלך הסמסטר.

מיפוי נושאים הכלולים במטלה

שלב א: זיהוי הנושאים שנלמדו עד כה שמופיעים במטלה.

שלב ב: כל קבוצת סטודנטים מקבלת את אחד הנושאים שמופיעים במטלה, בוחרת צורת מיפוי ויזואלי של הנושא שיכולה לשרת את השאלה הנשאלת (לדוגמה, תרשימים מסוגים שונים, ציר זמן, מפות חשיבה ועוד) וממפה אותו בהתאם.

שלב ג: איסוף המיפויים הוויזואליים ובקשה מהסטודנטים לנמק את הבחירה בצורת מיפוי מסוימת – כיצד היא משרתת אותם בדרך לפתרון השאלה במטלה. כך, נוכל לכוון את הסטודנטים לצורות מיפוי שונות שמתאימות לשאלות מסוגים שונים.

הערכת הפעילות: הקניית מיומנות של ארגון חומר באופנים חדשים ואינטגרטיביים, גיוון הייצוגים הגרפיים של חומר שמוכרים לסטודנטים, כך שהם יוכלו להעריך אילו צורות ייצוג שימושיות להם; מענה לצרכים של לומדים בעלי סגנונות למידה שונים, שהצגה ויזואלית תורמת להם יותר מאשר טקסט מילולי; בנייה של מיפוי הדרגתי שיסייע בהכנה לבחינה.

ניסוח מבנה תשובה

הדגישו את הצורך בתכנון של מבנה התשובות. כמו כן, הציעו לסטודנטים מבנה אפשרי לתשובה. כאשר זה אפשרי, רצוי לדון בכך שיש יותר ממבנה אפשרי אחד. ככל שמתקדמים בסמסטר, ניתן לאפשר לסטודנטים להציע מבנים שונים של תשובות, תוך נימוק לבחירה במבנה כזה או אחר – שמתאים לאופי השאלה, שמתחשב בקורא ובמיומנויות הכותב.

הערכת הפעילות: פעילות זאת, לעומת קודמותיה, עוסקת במיומנות הכתיבה. פעילות כזאת מייצרת אצל סטודנטים מחשבה על כך שהם כותבים עבור אדם אחר. הפעילות נותנת לסטודנטים עוגן ובטחון שהם בכיוון הנכון. עם זאת, ניסוח של מבנה תשובה מייצר אצל סטודנטים נוקשות מסוימת ונטייה לכתיבה שבלונית. **המלצה:** כדאי להדגיש את מגוון האפשרויות לניסוח תשובה, ולבחור בחירה מושכלת במבנה תשובה.

הצעות לפעילויות משוב למטלות במפגש ההנחיה

הערכת תשובות על שאלות ממטלות

כל קבוצת סטודנטים מקבלת דוגמה לתשובות על שאלות דומות לשאלות המטלה, ותפקידה הוא להעריך את התשובות ולנסח משובים מנומקים. בשלב האיסוף והדין בכיתה, המנחה יכול לחדד את ההבדל בין הערות על התוכן לבין הערות על מיומנות הלמידה או על אופן הכתיבה ולשקף שיקולים במתן הציון (מישורים שונים שבהם עסקנו בפעילויות ההכנה למטלה).

הערכת הפעילות: הפעילות נותנת לסטודנטים אפשרות להיכנס ל"ראש של מנחים", לשים את עצמם במקום של מי שמלמד ומעריך תשובות ולחשוב מה השאלה מבקשת לבדוק? מהם הקריטריונים להערכה של טיב התשובה? כך, כשהם יכתבו תשובות במטלות או בבחינה, הם יוכלו לקחת בחשבון את השיקולים הללו ולטייב את התשובות שלהם.

ניתוח משוב

סטודנטים מקבלים דוגמאות לתשובות על שאלות עם הערות מבודק השאלה, מנתחים למה התייחסו ההערות? מה למדו מהמשוב? אילו פעולות צריך לנקוט כדי "לתקן" תשובה?

הערכת הפעילות: פעילות זו שמה את הדגש על האופן שבו אפשר לתקן תשובה, בהכוונה לכתיבה עתידית של תשובה טובה יותר במטלות הבאות ובבחינה. בנוסף, הסטודנטים מבינים שלמשוב שהם מקבלים מהמנחים יש ערך, ואפשר ללמוד ממנו על מנת להשתפר.

פעילות משוב לקבוצה על המטלה האחרונה

ניסוח תובנות בעקבות בדיקת מטלות הקבוצה לגבי חוזקות וטעויות נפוצות, חידוד מול הקבוצה של סוגיות תוכן ומיומנות, והכוונה לפעולה עתידית: מה כדאי שהסטודנטים יעשו בפעם הבאה שיתקלו במיומנויות אלה או בתוכן זה?

הערכת הפעילות: בניגוד למשוב הפרטני לכל סטודנט, פעילות זאת מאפשרת להתמקד בחוזקות או בטעויות נפוצות.

הצעות לפעילויות הכנה לבחינה במפגש ההנחה

הצומת האחרונה עוסקת בהכנה לבחינה, אולם הכנה לבחינה מתקיימת לאורך כל הסמסטר וגם בצמתים קודמים אנחנו מבצעים הכנה לבחינה. יתרה מכך, פעילויות מסוימות כדאי להתחיל לנהל כבר במהלך הסמסטר מכיוון שהן בונות מיומנויות שכדאי לתרגל ולשכלל אותן במהלך הקורס כולו. למשל, עיסוק בשאלות חתך ובניית מסד נתונים משותף.

מיפוי ויזואלי של נושאי הקורס

חלוקת נושאי הקורס בין קבוצות של סטודנטים. כל קבוצה בוחרת צורת מיפוי ויזואלי מתאימה לנושא (לדוגמה, תרשימים מסוגים שונים, ציר זמן, מפות חשיבה ועוד) וממפה אותו בהתאם.

הערכת הפעילות: תרגול של מיומנות של ארגון חומר באופן יצירתי; תרומה ייחודית של קידוד מידע באופנים ויזואליים וטקסטואליים גם יחד; מענה לצרכים של לומדים שהצגה ויזואלית תורמת להם יותר מאשר טקסט מילולי; התבוננות במקרו על הקורס, זיהוי קשרים ויחסים בין נושאים שונים בחומר.

עיסוק בשאלות חתך אודות חומר הקורס

שאלות חתך עוסקות בסוגיות או נקודות מבט שניתן בעזרתן לבחון מגוון של נושאים בקורס, כך שהן מאפשרות מבט-על על הקורס, הן מסייעות למיין נושאים, להשוות ביניהם ולבחון אותם באופן ביקורתי.

שלב א: דיון בכיתה בזיהוי של סוגיות רחב רלוונטיות לקורס. בקורסים מתקדמים יותר, אפשר אף לבקש מהסטודנטים להציע שאלות חתך רלוונטיות.

שלב ב: עבודה בקבוצות – כל קבוצה מקבלת סוגית רחב, ומשימתה היא למפות באופן ויזואלי או אחר נושאים רלוונטיים בקורס על פי סוגיה זו.

הערכת הפעילות: שאלות חתך הן שאלות מסדר חשיבה גבוה, ולכן שימושיות מאוד בהכנה להערכות החלופיות. הפעילות מציעה הבניה של תהליך עבודה עם שאלות חתך: שלב של הבנת הקריטריונים, בחינת כל נושא על פי הקריטריון, ובניית תשובה אינטגרטיבית רלוונטית לשאלה שנשאלה.

יצירת מסד נתונים משותף בליווי המנחה

יצירת תשתית למאגר נתונים שסטודנטים יוכלו לתרום לו במהלך הקורס ובעת הלמידה לבחינה. דוגמאות לסוגי נתונים: פסקי דין, יישומים רלוונטיים, דוגמאות מהתרבות הפופולרית, נוסחאות, דגמים חינוכיים ועוד. התשתית יכולה להיות בתוך ה-Moodle (בפורום) או במסמכים ולוחות שיתופיים.

הערכת הפעילות: למידה פעילה שבה הסטודנטים עצמם שותפים לבניה של ידע, תורמים ידע אלה לאלה בלמידת עמיתים והתוצר הסופי הוא מאגר ידע שניתן להישען עליו.

הבניה של תהליך הכנה לבחינה

מתן המלצות לניהול של תהליך הלמידה לבחינה – בחירה של מקורות הידע המועילים לבחינה, אופני ארגון החומר, שלבי הלמידה המומלצים.

הערכת הפעילות: סיוע לסטודנטים במיומנות מורכבת של ארגון כמות גדולה של חומר וניהול של זמן. כמו כן, בחינות בהערכה חלופית, ובמיוחד עם חומר פתוח, מציבות לסטודנטים אתגרים חדשים שהם לא מורגלים בהם, וכדאי להדריך אותם, בדגש על ארגון חומרי העזר שימשו אותם בזמן הבחינה.

ניסוח שאלות בחינה אפשריות

פעילות אסינכרונית ב-Moodle, למשל בפורום הקבוצתי – בקשה מהסטודנטים להציע שאלות אפשריות לבחינה, להסביר מה השאלות הללו בודקות ולהעריך שאלות של סטודנטים אחרים. בנוסף, מומלץ שהמנחה ייתן משוב על השאלות ועל התאמתן למיומנויות השונות שנלמדו בקורס.

הערכת הפעילות: זיהוי סוגיות מהותיות בחומר, פיתוח חשיבת מטא של ניסוח שאלות (ולא רק מענה עליהן), ובמיוחד שאלות מרמות חשיבה גבוהות יותר, מהסוג שנשאל בהערכות חלופיות; פיתוח מיומנות של הערכת עמיתים; בניגוד לפעילות של פתרון שאלות בחינה בכיתה, פעילות זו מזמינה את הסטודנטים לבצע פעילות עצמאית של מענה על השאלות אותן הם ניסחו.

מילה אחרונה

לצד התרומה של הפעילויות הללו, חלקן מציב אתגרים עבור הלומדים וגם עבורנו המנחים. חשוב לשקול את האתגרים ולחשוב על דרכי התמודדות איתם. אתם לא חייבים להיות בזה לבד. אפשר להתייעץ עם מנחים נוספים, מרכזי ההוראה וגם להיעזר בסיוע של המחלקה ללמידה והוראה – הן בסדנאות המדור לקידום הוראה והן בליווי וייעוץ אישי לצורך התאמת הפעילויות לצרכים שלכם.